Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
PL 510
00101 Helsinki

Asiantuntijakuuleminen

6.10.2022

Eduskunnan ympäristövaliokunnalle

Asia: HE 126/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kaivoslain muuttamisesta

MTK kiittää mahdollisuudesta lausua kaivoslain muuttamisesta.

MTK ei jättänyt eriävää mielipidettä kaivoslakiesitykseen. Pidämme kompromissia vallitsevissa olosuhteissa hyväksyttävänä. Lailla parannetaan avoimuutta, muiden elinkeinojen huomioonottamista, lisätään viranomaistoiminnan vaikuttavuutta; kaiken kaikkiaan muutosesitykset tuovat lakiin linjakkuutta ja ryhtiä.

Maanomistajien näkökulmasta muutoksia olisi voinut tehdä enemmänkin.

Varausilmoitukset

Varausilmoitukseen lisättäisiin paljon tarvittavia elementtejä. Kuitenkin nykyisen oikeuskäytännön valossa maanomistajalla ei ole varausilmoitukseen nähden asianosaisasemaa, joten maanomistajilla ei ole valituslupaa varauspäätöksistä. Tämä on koettu epäkohdaksi, koska varauspäätöksistä aiheutuu maanomistajille ja elinkeinonharjoittajille pitkä epätietoisuuden jakso, joka saattaa johtaa oman kiinteistön/elinkeinon kehittämisen pysähtymiseen, kiinteistön arvon alentumiseen sekä kiinteistömarkkinoiden muutoksiin.

Kaivoslain 7§ 2 mom:ssa esitetään etsintätyön ulkopuolelle jätettävät alueet. Tähän listaan olisi pitänyt puutarhatalouden käytössä olevien alueiden lisäksi listata pellot ja turvata näin ruuantuotantorauha ja ruokaturvan kannalta merkitykselliset investoinnit.

Hehtaariperusteisen varausmaksun todellinen ohjausvaikutus syntyisi, mikäli maksun taso olisi vähintään 10 euroa/ha, nyt esitetyn 1euro/ha sijaan.

Malminetsintälupa

Lakiesityksen 46 §:ään on lisätty uusi kohta, jonka mukaan malminetsintälupaa ei saa myöntää alueelle, jossa luvan mukainen toiminta aiheuttaa olennaista haittaa muulle elinkeinotoiminnalle.

Perustelujen mukaan haittana ei kuitenkaan pidettäisi mahdollisen tulevan kaivostoiminnan aiheuttamaa epävarmuutta - vaikka juuri se on usein paljon merkittävämpi haitta muiden elinkeinojen kehittämisen näkökulmasta kuin varsinaiset malminetsinnästä aiheutuvat maastotyöt. Epävarmuushaitta pitäisi ottaa huomioon osana lupaharkintaa, eikä jo lähtökohtaisesti jättää arvioinnin ulkopuolelle.

Malminetsintää voitaisiin yhä toteuttaa maanomistajan luvalla tai sitten malminetsintäluvalla. 10 vuoden malminetsintäprosessin jälkeen esitetään, että yli 50% tulee antaa hyväksyntä malminetsinnän jatkamiselle. MTK ei pidä muutosta erityisen vaikuttavana, vaikkakin se parantaa maanomistajan asemaa nykyisestä.

Kaavoitus

Kaavoituksen edellytys kaivoslaissa on omiaan lisäämään epävarmuutta hankkeiden toteutumisessa. Toisaalta kaivostoiminnalla on merkittävimmät vaikutukset paikallistasolla ja kunnilla on oltava merkittävä rooli toiminnan järjestämisessä. Kunnan kaavoituksen edellytys tulee mahdollistamaan yhden valituskanavan lisää kaivoshankkeisiin. Luonnonsuojelulain uudistus sekä jatkuvasti monimutkaistuvat ympäristövaatimukset kaavoituksessa tulevat edellyttämään taitavaa kaavoitusta, jotta kaavoista ylipäätään saadaan pysyviä. Viimeaikaisessa oikeuskäytännössä erilaisten toimintojen yhteensovittaminen esimerkiksi susireviireillä tai poronhoitoalueilla on osoittautunut erittäin haastavaksi.

MTK ei ole vakuuttunut siitä, että kaavoitus on paras keino lisätä kunnan päätösvaltaa kaivosasioissa, ellei kaavoituksen roolia pystytä lainsäädännöllä kirkastamaan.

Neuvontavelvollisuus

Muutoksella tehostetaan viranomaisen neuvontavelvollisuutta luvan hakijaan nähden. Kaivoslakiin liittyvät vaiheet ja prosessit ovat monimutkaisia. Yhteiskunnallinen keskustelu on osittain seurausta siitä, että järjestelmää ei tunneta. Jatkossa tulisi keskittyä siihen, että myös maanomistajat ja muut kansalaiset saavat laadukasta informaatiota ja neuvontaa viranomaisilta.

Lopuksi

Muutosten vaikutusta on syytä arvioida säännöllisesti.

Helsingissä 5.10.2022

Leena Kristeri
Johtava juristi